

Scherer H.: *Geographieunterricht, Führer durch die Strömungen auf dem Gebiete der Pädagogik und ihrer Hilfswissenschaften, zugleich Ratgeber für Lehrer und Schulbeamte bei der Einrichtung von Bibliotheken.* Preis M 2—, gut geb. M 2.40. Leipzig. Verlag von Ernst Wunderlich, 1910. p. 210.

Scherer büdingeni iskolatanácsos egy vállalatot alapított azzal a céllal, hogy olyan könyveket ad ki, amelyeknek a tanítók munkájuk közben hasznát vehetik. Nem egyedül munkálkodik ezen a téren, hanem a német tanférriak és tudósok legjobbjai állanak az oldala mellett. Amint a munka előszavában írja Scherer, nincsenek megelégedve a tanítók kiképzésével és mivel változást ezen a téren hivatalos úton a tantervben nem remélhetnek, azért bocsátják közre ezeket a kisegítő, támogató, tanácsadó munkákat, mert «a német népiskolai tanító jövője az ő műveltségén nyugszik.» Már pedig a tanítóképző elvégzésével a jövő tanító csak az alapokat kapta meg, műveltségének épületét magának kell felépítenie lassan és fokozatosan.

Kettős célt szolgál Scherernek ez a munkája: módszertanít és könyvtártanít. A földrajz tanításának módszertanát kapjuk rövid, világos, érthető előadásban elsősorban. Végigmegy a földrajz tanításának fejlődésén. Kiindul Straboból, de sok adatot nem tudunk, amit módszertanilag figyelembe vehetnénk. Határákőnek veszi az újabb kutatásokra nézve Cohläus János nürnbergi iskolaigazgató működését, aki már 1510-ben művelte a fizikai földrajzot Aristoteles iskolája után, a politikait pedig Pomponius Mela geográfiai könyve szerint. Ő követelte legelőször a szemléltetést a földrajzban, ugyancsak ő hozta be a térképeket is az iskolába, hogy a tanulók így könnyebben megérthessék a tárgyalt anyagot. Nagyobb szerepe csak a reformáció után lesz a földrajznak, de nem mint önálló tudományt tanítják, hanem csak mint a vallástán (tágabb értelemben theológia) egy részét, mivel azt tartják benne fontosnak, hogy megismertet azzal a földrésszel, országokkal, ahol Krisztus élt, az apostolok tanítottak, szenvedtek és meghaltak. Katholikus és protestáns részről egyforma elbírálás alá esik ebben a tekintetben a földrajz.

A realizmus beköszöntésével, amikor Comenius, Locke, Rousseau kezdenek foglalkozni a tanítás parlagon heverő ügyével, megkapja a földrajz tanítása azt a medret, amelyben többé-kevésbé napjainkig benne van. Ezután már Scherer sem vesz fel elhatároló korszakokat, csak azt emeli ki külön, hogy mint alakult a földrajztanítás Ritter-Károly műveinek befolyása alatt, aki a történeti irányú földrajznak egyik megalapítója. Maga Scherer is, legalább művéből az tűnik ki, inkább a történeti irány felé hajlik, mert sem Humboldtól, aki a természettudományi irányt megállapította, sem annak leg-

nagyobb követőjéről, Richthofen Ferdinand báróról nem emlékezik meg. Már pedig az igazság a helyes középúton van. A természet tárgyait elsősorban úgy kell tekintenünk, amint azokat a természet adja, megvizsgálni az ő tulajdonságaikat, jelen esetben a hegyek, folyók, népek, országok alakulásait és csak azután lehet figyelembe vennünk a történelmi tényezőket. Mind a kettőnek megvan a maga jogosultsága, nemcsak a föld, a talaj, a környezet hat az emberre, általában a földön élő lényekre, hanem az ember is hat vissza rájuk, azért akármelyiket is mellőzzük, letérünk a helyes, tudományos alapról. Ennek kivételével olyan rajzát adja a földrajztanítás fejlődésének, amit még ezideig más, ilyen irányú könyvben nem olvastunk. Bemutatja Oberländer, Gerster, Winkler, Peschel, Gelhorn, Stauder, Kirchoff, Ratzel, Matzat, Geistbeck, Harms, Tischendorf, Kerp, Fritzsche, Ibschner ezirányú munkásságát.

A nyolcadik fejezetben a földrajztanítást a tudomány és a didaktika mai, modern elveinek követeléseinek szerint mutatja be. Ezt adja a könyvnek több mint a felében. Azóta halad — szerinte — az iskolai földrajz, amióta maga a földrajz is mint tudomány fejlődik. Ugyanaz a célja mindkettőnek, csakhogy az iskolai földrajznak a gyermekek szellemi képességének fejlődési fokára is tekintettel kell lenni. Az anyag kiválasztásában a gazdasági és kulturális szempontok vezessék a tanítót. Ennek kell érvényre jutni Scherer szerint, akár a tanulók befogadó képességét tekintjük, akár az iskola kulturális célját vesszük figyelembe. Ezt az anyagot azonban nem lehet bármilyen sorrendben megismertetni a tanulókkal, hanem az egyszerűbből kell az összetettebb felé haladnunk. Kiindulópont a szűkebb értelemben vett haza: a falú, a község, a város, innen haladunk a járásra, vármegyére, országrészre, majd az országra, végül ennek alapján az egész földrészre (kontinensre). Az oktatás alapjául szolgáló anyag feldolgozására nézve azt követeli Scherer, hogy az szigorú logikai sorrendben történjék, hogy ezáltal a tanulók megszokják a rendszeres gondolkodást. A tanítás gerince elemi fokon a haza ismertetése, lehetőleg ott kell megismerni minden alapfogalmat, hogy a tovahaladás annál könnyebb legyen.

Külön-külön fejtegeti azután az egyes földrajzi ágak tanításmódját: az általános földrajzét, a csillagászatant, a kulturgeografiát. Felsorolja mindazokat a segédeszközöket, amelyeket a tanítás közben sikeresen felhasználhatunk. Felemlíti az atlaszokat, néma térképeket, fali térképeket, a földgömböt, reliefeket, képeket, levelező-lapokat, földrajzi tárgyak gyűjteményét, a rajzolást, számolást, a nagysági viszonyok mértani ábrázolását, olvasókönyvet, jegyzeteket, segédkönyveket, az ifjúsági könyvtárakat, stb. Hogy pedig Scherer nem-

csak elméletileg, hanem gyakorlatilag is képzett szakember, beigazolja azzal, hogy könyve második felében több, módszeresen feldolgozott földrajzi egységet ad rövid, jellemző vonásokban, de a szakembernek teljesen elegendő mértékben.

Könyve végén egész sereg szakmunkát sorol fel, elméletieket és gyakorlatiakat, kézikönyveket, tankönyveket, segédkönyveket és tanítási eszközöket. Ezeket nézegetve, vágyakozás fog el, hogy csak szerény mértékben is követhetnénk ezen a téren őket. Mikor leszünk mi ott, hogy csak felényi könyvben és taneszközökben tudunk majd válogatni!

Dr. Horváth Károly.

Heinrich Lhotzky: Die Seele deines Kindes. (Karl Robert Lange Düsseldorf). Leipzig, 8-ad rétet 221 lap, ára 2 kor.

Heinrich Lhotzky, ki «Vom Erleben Gottes» című művével oly nagy feltűnést keltett, most újabban igen érdekes könyvvel gazdagította a német pedagógiai irodalmat.

E könyv, amelyet főleg szülők, de különösen anyák számára írt a szerző, telve van rendkívül üdvös útbaigazításokkal arra vonatkozólag, hogy mikép kell a gyermek lelkét megismerni és irányítani. Kezdi az étkezéssel. Erre nézve figyelmezteti a szülőket, hogy gyermekeiket étkezés közben megfigyeljék és útbaigazítsák, mert az asztal Lhotzky állítása szerint a ház oltára, és azt kívánja, hogy az étkezés ideje alatt a közösség, a vígság és komolyság ihlete lebegjen. Az étkezés ideje alatt — állítja még szerzőnk — a gyermek hallgatni és hallani tanuljon, azért arra törekedjék a család minden tagja, hogy a gyermek ezen idő alatt csak tisztességeset halljon.

A «Kinder und Körperpflege» című fejezetében a szerző a gyermek lelki és testi életének minden jelenetével foglalkozik és itt azt hangsúlyozza, hogy a gyermek mindent tudjon, ami szüleire vonatkozik, tudja meg főleg azt, hogy mikép gondolkoznak a szülők vallási dolgokban. Fontos, hogy a szülők a gyermekek bizalmát megszerezzék, mert csak ily esetben fognak a gyermekek a szülőkben bízni.

Itt szerzőnk ama kérdést is fölveti, mikor világosítsa fel a szülő gyermekét a nemi dolgokra vonatkozólag. Lhotzky azt ajánlja, hogy a szülők minden finyáskodást és álszemérmert félretegyenek és gyermekeikhez a nemi dolgokra vonatkozó felvilágosításokat úgy intézzék, hogy társaiknak e kérdésre vonatkozó felvilágosításukat megelőzzék.

A szülőknek pedig azt az őszinte jó tanácsot adja Lhotzky, hogy komolyan dolgozzanak. Csak az, ki komolyan dolgozik, lehet